

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Energiavirasto katsoo esityksen yleisten tavoitteiden ja päämäärien olevan kannatettavia. Asiassa herää kuitenkin kysymys, saavutetaanko esitetyillä ehdotuksilla esityksen tavoiteltuja päämääriä tai tavoitteita tehokkuudesta ja kustannussäästöistä.

Hankintayksiköille esitetyt uudet velvoitteet lisäävät hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa, jota on haastava rajallisin resurssein toteuttaa. Virastolla on tällä hetkellä suuria vaikeuksia kattaa sille kuuluvia tehtäviä jo nykyisillä määrärahoilla.

Hankintalain muutoksissa tulee huolehtia siitä, ettei sääntely tee hankintaprosessista liian raskasta pienille hankintayksiköille.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Energiavirasto pitää hankintojen huolellista valmistelua tärkeänä. On kannatettavaa, että hankintojen huolellista valmistelua pyritään kehittämään ja edistämään. Ehdotetut muutokset eivät kuitenkaan saa lisätä hallinnollista joustamattomuutta tai hankintoihin liittyvää työtaakkaa kohtuuttomasti, ja siinä tulisi ottaa huomioon, että joillakin sektoreilla asiantuntemusta ja/tai tarjontaa on hyvin rajallisesti tarjolla.

65 §

Energiavirasto pitää kannatettavana lähtökohtana sitä, ettei hankintayksiköillä ole veloitetta toteuttaa markkinoiden kartoitusta kuin 10 miljoonan euron ylittävissä hankinnoissa. Käytännössä markkinakartoituksesta muodostuu kuitenkin veloitteen omainen vaihe tätäkin pienemmissä hankinnoissa, mikäli markkinakartoituksen tekeminen huomioidaan hankintojen jakamista ja tarjouskilpailun uusimista koskevien veloitteiden täyttämässä. Siten todellisuudessa markkinakartoituksen käyttö ei jäisi täysin hankintayksikön harkintaan pienissäkään hankinnoissa.

Energiavirasto katsoo, että markkinakartoituksesta ei saisi muodostua välttämätöntä muutoseikkaa. Markkinakartoituksen tekeminen ei tosiasiaa välttämättä tuo kaikissa hankinnoissa mitään lisäarvoa hankintojen huolelliseen valmisteluun.

124 §

Esitys hankintamenettelykertomuksesta jättää avoimeksi sen sisällön ja mitä katsotaan sellaisiksi vaiheiksi, mitä hankintakertomuksessa tulisi avoimesti kuvata.

Esityksessä ei tuoda riittävällä tavalla esiin, miten hankintamenettelykertomus edistää hankinnan huolellista valmistelua tai esityksen tavoitteita. Esityksestä herää kysymys, edistääkö hankinnan valmistelun kuvaus aidosti hankintojen huolellista valmistelua vai muodostuuko hankinnan valmistelun kuvaamisesta välttämätön muutoseikka, joka lisää hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa.

125 §

Energiavirasto ei kannatta veloitetta keskeyttää hankintamenettelyä, jossa on saatu vain yksi tarjous. Esityksessä jää avoimeksi, mikä menettelyn tarkoitus olisi, ja mitä uudelleenkilpailutuksella on tarkoitus saada aikaiseksi.

Tarjousten vähäisyys voi johtua monesta syystä kuten markkinoiden vähäisestä tarjonnasta tai spesifistä asiantuntijuudesta. Tässä tilanteessa olisi kestävämpiä edellyttää esimerkiksi hankintahinnan korottamista uudelleenkilpailutuksessa. On kyseenalaista, tehostaako ehdotus hankintaprosessia tai saadaanko sillä aikaan säästöjä.

Mikäli velvoite hankintamenettelyn keskeyttämiseen yhden tarjouksen tapauksissa kuitenkin tulee, Energiavirasto ehdottaa, että pykälässä tulee varmistaa myös se, että tällaista viivästyttävää menettelyä ei tule tehdä, mikäli kyseessä on hankintayksiköstä riippumaton aikataulupaine hankintaan. Tällainen voi olla esimerkiksi tilanne, jossa lainsäädännöstä tulee uusia tehtäviä ja niiden toimeenpanemiseksi on tarpeen hankkia asiantuntijaselvitys ripeällä aikataululla, mutta jossa kuitenkin suorahankinnan edellytykset eivät täytyisi tai avoin kilpailutus olisi muista syistä tarkoituksenmukaista.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Energiaviraston näkemyksen mukaan on kyseenalaista, tavoitetaanko esitetyillä keinoilla asetettuja tavoitteita tai säästöjen aikaansaamista. Erityisesti pienten hankintayksiköiden osalta joustamattomat menetelmät ja pakollisiksi muutoseikoiksi muodostuvat vaiheet hankintaprosessissa hidastavat hankintaprosesseja ja kuormittavat resursseja.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoittamisvelvoitteen laajentaminen kansalliset kynnyksarvot ylittäviin hankintoihin lisää etenkin pienten hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa. Esityksessä jää epäselväksi, mikä on esitetyn muutoksen tarkoitus ja edistääkö jälki-ilmoitus hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon, että tutkihankintoja.fi -sivustolta näkee jo keneltä tuotteita ja palveluja on hankittu, ja milloin nämä hankinnat on tehty.

Muut huomiot

Energiaviraston näkemyksen mukaan ehdotetut muutokset lisäävät hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa sekä kustannuksia, joihin on nykyisessä resurssitilanteessa vaikea sopeutua.

Pienten hankintayksiköiden toimintaedellytykset tulee turvata, jotta hankinnat pystytään toteuttamaan joutuisasti ja tarkoituksenmukaisesti. Siltä osin esityksen vaikutuksia tulee arvioida perusteellisesti ja laajasti. Muutosten ei tule johtaa siihen, että niillä heikennetään hankintayksiköiden mahdollisuuksia tehdä kokonaistaloudellisesti edullisia hankintoja tehokkaasti ja viivästyksittä.

Nurmi Simo
Energiavirasto

Keitaanranta Vera
Energiavirasto